

tenetur repetere id quod probabiliter credit se dixisse; verum etiam male ageret, id faciendo, eo quod habitum, & consuetudinem concipiendi scrupulos superfluos sibi quereret: eo item quod iterum ea repetens, in plurimum iterum erraret. Et ad id oportet cum tertio, & quarto repetere, quod non semel mihi contingit; & scio alius contingere: quia via est desipiendi, nisi relinquatur: eo etiam quod faceret contra illud sapientis Ecl. VII. Ne iteris verbum in oratione tua. Novi ipsa non paucos qui in recitandis horis canonicis ob absentiam tam inde a puritate contractam, scrupulis usque ad superfluum torquentur; in ceteris autem hactenus sunt conscientia. Omnia sibi honesta, & licita putant, quod sicut in celebrandis horis superflui.

§. IV.

De intentione necessaria recitandi horas.

Brevi perstringam quæ de intentione recitandi divinum officium disputari solent, quoniam nulla gravis occurrit difficultas; sed omnia obvia sunt, & facilia.

II. Quæst. I. Necessaria ne intentio est recitandi divinum officium? Resp. Omnes fatentur necessariam esse intentionem, seu propolium voluntatis exequendi opus præceptum. Porro duplex est intentio: altera expressa, & formalis; altera implicita, & virtualis. Illa est, dum quis hunc elicit actum: volo facere hoc opus mihi ab Ecclesia præceptum; puta recitare officium, audire Missam. Implicita vero illa est que continetur in actu præterito formaliter elicto, vel in ipsa voluntate, & dispositione fungendi munere suo. Omnes fatentur non requiri intentionem explicitam, & formalem; sed satis esse implicitam, & virtuales. Porro ut hæc virtualis intentio fieri solus percipiatur, praxis ipsa declaranda est. Qui de more Breviarium accipit, quamvis non cogitet, aut deliberet se velle exequi opus præceptum; implet tamen præceptum, quia habet reipsa virtuales voluntatem satisfaciendi debito suo. Si enim interrogaretur, cur Breviarium illud recitaturum sumit: continuo responderet, ut redderet Deo debitum vestigal, præceptumque impleteret. Ipsa enim Breviarium acceptio argumentum est voluntatis implendi debitum munus. Qui vero acciperet Breviarium animo se recitandi, aut aliquod memoria mandandi, mi-

nime satisfaceret: quia nullam haberet intentionem adimplendi munus suum quemadmodum etiam non satisfaceret qui invidus, & coactus recitaret.

III. Quæst. II. Est ne necessaria voluntas, seu intentio implendi præceptum recitandi? Resp. Quod non requiritur voluntas expressa, & formalis, convenit fere apud omnes. Dissident vero de virtuali. Nam Suarez, Azorinus, Fagundes, Villalobos, & alii solum necessariam esse virtuales intentionem implendi præceptum. Valquez, Hurtado, Bonacina, Valentia, Leander, & alii negant necessitatem istius intentionis. Verum his est de nomine: qui enim virtuales intentionem habet exequendi opus præceptum, eo ipso habet intentionem implendi præceptum.

IV. Quæst. III. Qui incipit recitare officium divinum cum animo expresso non satisfaciendi præcepto, tenetur ne iterum recitare? Resp. Hunc implere præceptum, adeo non tenetur repetere officium, docet Leander disp. iv. q. xl. & pro sua opinione citat Bonacina; Suarez, Lessium, Valquez, Lugum, Dianam, Baltham, Tamburinum, Pellicium, Fillicium, Reginaldum, & alios plures: quia qui sciens, & volens facit opus præceptum, vere facit omne id quod a superiori præcipitur. Ille enim vere recitat officium cum vera attentione, & intentione illud recitandi. Ergo exequitur totum quod Ecclesia præcipit.

V. Contrariam opinionem defendunt Martine de Prado Tom. II. c. xxx. q. VIII. §. 1. num. 4. & apud ipsam Sylvester, Medina, Navarrus, Ledesma, Rodriguez, Azorius, Carolus Macignus, Serra, Lopez, Texeda, Suarez in III. Part. disp. lxxxviii. §. 3. Fagundes, Henriquez, Angles, Philibertus, Molfesius, Baldellus. Hæc vero sunt sententia illius rationum momenta. Si tu Paulo centum aureos debeas, contumque illi titulo donationis gratuito eroges, nulloque modo titulo solvendi debitum; quis dixerit ab onere solvendi debiti te esse liberum? Accedit quod necessaria est intentio implendi id quod a præcepto imponitur. Hæc autem intentio pugnat cum expressa voluntate non satisfaciendi præcepto. Ergo qui recitat horas canonicas cum expressa voluntate non satisfaciendi præcepto, illud recipit non implet.

VI. Adverse sententia Auctores respondent, primam rationem urgere in iustitia materia, secus in iis que solum ex præcepto

pro debentur. Verum hæc responsio infirma est pluribus titulis. Et primum, cur in materia iustitia, secus in alia, ratio hæc urgere debet? Opus ex præcepto debitum, & opus mere gratuitum, nonne duo sunt genera omnino diversa, quorum unum nullo modo ab alio pendet? Quoties ergo Clericus expressa voluntate titulo gratuita donationis penitus precum canonicarum Deo offerret, telius se nolle hoc determinato vestigali ferre suum debitum; qua ratione dicitur, eum posse simul hac donatione debitum pendere? Dicas velim. Recitans potest ne, si velit, officium ex præcepto libera & gratuita donatione Deo offerre; & alia officii recitatione præceptum implere? Quis inficias ivertit? Potest ergo, si velit. Vult autem reipsa hæc duo seingere, quoties expressa voluntate deliberat, se nolle præcepto tali recitatione satisfacere. Ergo reipsa separat; atque adeo post gratuitam recitationem tenetur debitum implere. Accedit quod non solum in Beneficariis, sed etiam in ceteris, quedam iustitia potestatis species est solvere vestigal precum canonicarum. Contractum siquidem debitum est tum in professione clericali, tum in receptione beneficii, solvendi in dies singulos tributum precum canonicarum.

VII. Secunda responsio, qua dicunt optime stare quod quis velit opus præceptum, & simul expressam voluntatem habeat non implendi præceptum, non est præcedenti melior. Hæc duo posse separari ultro fatemur. Sed si separantur, negamus impleri præceptum. Quid quod ipsi adversarii fatentur, neminem posse invitum, & coactum implere præceptum? Porro, dum tu expresse non vis hac tali recitatione implere præceptum, recitantes isti te invitum volunt illud implere. Quare secunda opinio mihi est probabilior. Validus illam firmarem, si aliquid momenti esset. Verum commentitia mihi est huiusmodi hypothesis. Quis enim adeo demens est, ut deliberate velit opus præceptum, nolique implere præceptum; & deinceps velit præcepto satisfacere? Ego, si omnes alie rationes deficerent, hunc ad iterum adigerem recitationem in poenam tantæ deliberationis.

VIII. Quæst. IV. Qui divinum officium recitavit animo non adimplendi præceptum, tenetur ne animum mutare, si velit illud repetere? Resp. Negantem opinionem defendunt Leander, Sanchez, Salas, Lugo, Baltham, & alii, quos citat ipse Leander q.

xlii. Adfirmat et contrario Suarez, Aragon, Lessius, Azorius, Trullencus, & alii. Quid resolvendum sit, patet ex iisque dicta sunt questione precedenti, debere nimirum hunc qui præfato modo divinum officium recitavit; & mutare animum, & illud repetere.

§. V.

De promissione, seu voce, qua preces canonicæ perfoliantur sunt: & de privilegiis Regularium in hac materia.

Quæst. I. Satis ne est sola mente absque voce exteriori divinum recitare officium? Resp. Necessum esse illud voce pronuntiare, minimeque satis esse illud mente percurrere, docent omnes. Idque colligitur tum ex ipso capite Deletates, ubi precipitur distincta recitatio, & ex pluribus Conciliis id iubeantibus; tum ex fine institutionis divini officii, qui finis est erigere in Deum non solum propriam, sed etiam aliorum mentem.

II. Quæst. II. Spectato communi iure, qui sola mente percurreret officium, satisfaceret ne suis obligationi? Resp. Pro sententia adfirmante, refert Leander Brunum Chastang, & Ludovicum a Conceptione Trinitarium. Ipse vero Leander non recitavit ut improbabilem hanc opinionem: immo sibi duram videri asserit quod talis opinio a P. Suarez, & a P. Martine de Prado improbabilis reputetur: que tamen non improbabilis modo, sed manifeste falsa est. Præceptum enim recitandi canonicas preces ecclesiasticam est, quod in omnium sententia directe spectat exteriori recitationem, que immediate ad forum Ecclesie pertinet. Nec plura sunt facienda verba in re satis aperta.

III. Quæst. III. Regulares fruuntur ne privilegio aliquo mentaliter recitandi officium, dum privatim extra chorum illud perfoliant? Resp. ut quid probabilis adfirmat Leander disp. iv. q. xlv. & pro hac via opinione laudat Sanctiorum a Melis, Rodriguez, Mirandam, Villalobos, Thomam Hurtadum, Joannem de Cruce, Afcanium Tamburinum, Thomam Tamburinum de Meth. Miss. sacrif. Lib. II. c. ix. §. 3. & Perlicum. Thomas Hurtado Tom. I. Ref. mor. tract. III. c. 1. ref. q. & Tom. I. de resid. ref. q. fule hanc questionem verlat; & invenitur contra Dianam, qui relata hac opinione, sic concludit. Hæc opinio Sanctiorum,

horius, cuius opinio, et probabiliter in praxi admittenda sit, iudicium est. Cur ipse Diana (inquit Hurtado) non iudicat, quando eius iudicium desideratur? Aut enim iudicat, dum legit Sanctorum, eius fundamenta esse probabilia, aut non. Si primum, dicat sententiam probabilem; si secundum, dicat sibi non placere, & non suspendat animos legentium, ut dum in multis aliis te determinat, sententiam suam in hoc declarare non differat, quod hinc Doctores perveniunt est. Iustissima censura, quam suo loco subus nos explicabimus, & pessima conciliaria quae ex hac Diana, & plurimum aliorum Casuistarum methodo proficiuntur, exhibebimus. Hurtado autem relaxam opinionem ut secutam in praxi defendit.

IV. Patres Salmanticenses tract. vi. cap. 131. punct. vii. n. 41. hanc opinionem probabiliorum, nedum probabilem reputant, & defendunt, atque privilegium quod Leo X. anno 1516. & sui Pontificatus. IV. die 16. Aprilis concessisse fertur, exhibent sequentibus verbis. Ne Fratres mutuo se impediunt in officio divino, aut aliis sint fastidiosi, quod illa quae in ordinario iuberentur dici secreto sub silentio, tam in horis canonicis, quam in Missa, non renovetur proferre vocaliter; sed satisfaciunt dicendo mentaliter, aut legendo intra se per librum: quia aliqui devotius sic dicunt, & absque impedimento, & fastidio aliorum; & quod eodem modo possit facere qui solum dicit officium per se, cum prolatio verbalis sit praecipue ut ab aliis intelligatur. Hoc privilegium esse dumtaxat vivae vocis oraculo concessum, relataque verba non Pontificis, sed Fratrum supplicantium esse, fatentur omnes. Porro esse in suo robore laudatum privilegium, licet sit vivae vocis oraculum, probant Salmanticenses cum Hurtado, & alius, quod confirmatum sit per Bullam a S. Pio V. editam, quam refert Peyerinus Tom. III. priv. cap. ad constitutionem S. Pii P. in ordine 7. transiitque in privilegium bullatum. Accedit quod eiusmodi privilegium, seu vivae vocis oraculum, fuit declaratio iuris communis cap. Dolentes. Sed vivae vocis oracula quae sunt declarationes iuris communis, non fuerunt revocata. Adversum vero laudatum vivae vocis oraculum concessum pro recitatione publica, & Missa, in his quae secreto dicenda erant, extendi ad privatam totius officii recitationem, ob illa verba contenta in privilegio, quod prolatio verbalis sit praecipue ut ab aliis intelligatur.

Concluduntque posse modo Regulares uti dicto privilegio recitandi mentaliter totum officium divinum.

V. Haec opinio falsa est, & salvo meliori iudicio, valde laxa. Oraculum Leonis X. viva voce concessum, saltem ut refertur ab his Auctoribus, suppositivum est, & commentitium, tum quod nullo authentico documento firmatum sit, tum quod omnino verisimilitudine, ne plus dicam, careat. Et primum quare a Salmanticensibus, utrum Regulares fruenter hoc privilegio mentaliter recitandi totum divinum officium, valeant simul illorum altera opinione uti, nempe quod possint deliberate mentem alio distrahere. Erit ne tunc necessaria intima mentis attentio? Nam attentioni ad verba locus tunc esse nequit. Erit ergo tunc attentio interior necessaria; nisi dicere velint, satis esse percurre breviter, ut praecipuum impleatur. Si necessaria est mentis attentio; qua via supplenda erit, dum mens nobis inciens alio absorbitur? Dum oblivio contingit eorum quae mente meditati sumus? Religiosi scrupulosi subiecti, pro quibus, ut iam dictum sumus, concessum fuisse fertur privilegium laudatum, in quas te concitent angustias, hanc mentalem recitationem exercentes? Nullus ergo elicit finis congruus illius concessionis. Cum vero ex alia parte iuri communi evidenter adversetur, & omnium saeculorum consuetudini, quae semper obtinuit, voce pensum canonicorum precum laudandi; consequitur laudatum privilegium suppositivum plane esse, omnique rationabili desitutum congruentia.

VI. Accedit quod potissimum fundamentum cui PP. Salmanticenses innuntiant, sit illud quod, teste Peyerino, S. Pius V. laudatum vivae vocis oraculum in constitutione sua 7. confirmaverit. Constitutionem hanc integram refert Peyerinus Tom. non III. ut citant Salmanticenses, sed II. pag. 287. cuius initium est, *Fisi Mentalium Ordines*. Integram percurri, & nec verbum offendi quod illius oraculi mentio fiat. Quin nec Peyerinus in notis ad praefatam constitutionem istius oraculi meminit. Quare quemadmodum oraculum Leonis, ita & confirmatum S. Pii V. commentitia prorsus est. Adde Peyerinum ipsum, qui hanc questionem vertat Tom. I. pag. 352. n. 4. & laudatum oraculum Leonis X. exhibet, & reiecta aliorum opinione, his verbis exponit. "Confissus, derando itaque finem illius privilegii Leonis, qui fuit mederi Fratris scrupulosi,

"dico quod reperiuntur aliquando Fratres aliqui, & ego cognovi plures, ita timorata conscientiae, & agitari scrupulis, ut cum est dicendum aliquid secreto in choro, non sibi satisficisse putent, nec divini officii penso, nisi ita illud profertant, ut ipsi clare audiant (bonarum enim mentium est ibi culpam timere ubi etiam culpa non est. Cap. Consilium §. Cum autem de observ. ieiun. cap. Ad eius dist. v. fine.) Ex quo sequitur quod alii viciniore murmur illud audiendo, fastidium grave sentiant, & minus devote dicant quod dicendum secreto est. Concedit itaque Papa quod isto casu scrupulosi illi possint id quod secreto dicendum est, mentaliter recitare, vel legere intra se per librum. Quod si hoc modo mentaliter dicta recitando sentiant interius devotionem maiorem, ut etiam idem potest facere, cum privatim recitant. Non sequitur ergo quod totum officium divinum possit dici mentaliter, quia id non dicit Papa; sed solum quod mentaliter dici possint ea quae in officio, vel Missa dicenda sunt secreto, cum conditione, si maior devotio sentiantur." Haec tenus Peyerinus, quem pro contraria opinione laudant Salmanticenses cum aliis. Sic explicatum oraculum aliquam verisimilitudinem praefert. Verum nec sub hac conditione latum fuisse evincunt illius auctores, qui dumtaxat scribunt factum fuisse oraculum istud Lantio Cardinali SS. quatuor Coronatorum, nullo producto monumento.

VII. Antequam ultra pergam, admonitum te esse velim, quam caute legendi sunt recentiores Moralistae, quamque necessum est vocem saepe exaltare, calamumque acutere, non in illorum personas, quas semper credimus pia mente scripsisse, sed in illorum laxitates. Serio secum animo reputes velim, quanta illorum plures securitate pontificia oracula vel supposititia, vel ambigua, vel in alienos prorsus sensus detorta, evulgent ut sincera, & genuina. Hinc vero laxas opiniones pro certis morum regulis eliciunt. Rationes, & coniecturae omnes conspirant in suppositionem dicti oraculi; nihilominus ut certum producant. Sed quod peius est, oraculum ipsum, admissa etiam illius authenticitate, in alienum prorsus sensum detorqueant, litterali verborum sensu repugnant. Quippe, ut verba oraculi sonant, interprete vel ipso Peyerino, Auctore haudquaquam ad severitatem propenso, Pontifex facultatem scrupulosi obnoxii imperit, ut illa pauca

quae secreto in choro promenda essent, valeant mentaliter recitare, ne aliis fastidium sint; & si maiorem devotionem experiantur, id prelae possint etiam dum privatim eiusmodi meticulosi recitant; respectu tamen illorum verborum tantum quae secreto in choro promenda sunt, minime vero respectu totius officii.

VIII. Quid hinc colligunt nostri docti iuniores? Duo ipsi tanquam certa nobis dividendum. Primum est, quod laudatum oraculum, solis medendis scrupulis concessum, extendatur ad omnes indiscriminatum Regulares. Alterum est, quod privilegium limitatum ad illa sola verba quae secreto in choro dicenda essent, extendatur, & dilatetur nullo praescripto limite, ad totum officium divinum. Et licet orationem vocalem in precibus canonicis proleventis de medio auferant absolute ab his Regularibus omnibus qui chorum non frequentant; & ab his domibus religiosi quae propter studium exemptionem important a chori frequentia. Quis scandalum, & horrorem quemdam non experitur inaudiens sublatum Regularibus privatis onus celebrandi labis suis laudes divinas? Quis non miretur, Auctores istos tanta libertate dividendi dare pontificia oracula, non aliis nixis momentis, nisi alicuius Caluiae auctoritate? Vix unus evulgat in Regularium favorem aliquid pontificium oraculum: hoc alter confestim, nullo praescripto examine, transferribit; & auctore extirpationum numero, illud plures defendunt; ut ex hoc Leonis pro mentali officio, ex altero Gregorii XIII. Pauli V. aliorumque Pontificum pro chocolate, & ex innumeris aliis, quae suis locis indidimus, compertum est. Quapropter nemo mihi iure incensere potest, si, ut lectores errandi periculo subducam, istum pro re nata acuo; sed potius me optime meritum iri de re theologica apud prudentes spero.

IX. Adde, praefatum oraculum nullius esse roboris: tum quod Gregorius XV. & Urbanus VIII. illud, & alia vivae vocis oracula praedecessorum Pontificum revocaverunt; tum quod ratio quam post Thomam Hurtadum, & Lezanam obrudunt Salmanticenses, videlicet oraculum istud esse declarationem iuris communis, prorsus falsa est; immo directe iuri communi adversatur. Ius quippe ecclesiasticum commune conceptis verbis praecipit clara, & distincta voce perfolvi divinum officium. Nec est in re aperta diutius immorandum.

X. Quaest. IV. Quomodo intelligendum est pri-

privilegium Clementis VII. concessum Theatinarum Superioribus dispensandi super recitatione officii cum Predicatoribus, Confessoribus, aliisque Religiosis? Resp. Privilegium habetur in Tom. I. Bullarii Clem. VII. constitutione non VIII. (ut citant Salmanticenses loc. cit. n. 55. sed xxxviii. et ique sequens tenoris. Nos vestris etiam tunc supplicationibus inclinatis, ut Superiores vestri, Præpositi nunciis, pro tempore existentes, cum Clericis, & sociis suis, qui in supradictis pietatis operibus, aut studio litterarum sacrarum occupantur, seu infirmitate, aut infirmitatum curacione, & ministerio pro tempore prædicaverint, super recitatione divinorum officiorum, ad hoc ut ipsi occupati, vel impediti certum spatium pro ipse Superiores eis assignandum non minus septem, aut sex, cum dispensatione, ac orationem dominicam septies, symbolum Apostolorum bis, graviter autem agnoscant, orationem dominicam semel, & salutationem angelicam septies in die recitando, septem horas canonicas, & totum divina officia satisficere consentent, & cum quibusvis Clericis, & sociis vestris in preveniendo, vel postponendo, uniendo, vel decidendo, in communi vel speciali horas canonicas, ac in breviandis, & proelandis lectionibus. Nisi omnia essem, si illuc transcribere vellem omnia interpretamenta, quibus Pasqualis potissimum, & alii extendunt hoc indultum ad eximendos omnes fere Concionatores, Confessorias, Lectores Scripturarum, Theologiae, editores librorum, & similes ab onere recitandi officium.

XI. Audiamus Salmanticenses loc. cit. n. 57. hæc ex P. D. Pasqualis adoptantes. Ex quo inferat Pasqualis, quod, ut possit in recitatione horarum dispensari ex vi huius privilegii cum occupato in cura infirmorum, Auditorum &c. non requiritur quod non superfit tempus congruum ad recitandum, quia hoc ipso exiure communi excusatur a recitatione; sed sufficit, si curam, vel occupatio petat continuum assiduitatem; est aliam comparatam cum recitatione. Infer etiam, Confessorias posse dispensari illis diebus quibus assidue vacante confessionibus, ut in diebus proximis ante Pascha, aut aliam festivitatem antecedentibus, quibus adest magnus concursus penitentium, tempore iubilæi, aut quavis alia occasione. Infer etiam quod Concionatores quotidie in quadragesima concionantes possunt in hoc dispensari, modo conciones non ita memoria retineant, ut

„ sine ullo fere studio concionari possint. In-
„ fert denique, Lectores sacre Theologiae,
„ Scripturas, sacrorum Canonum, Casuum
„ Conscientie, posse dispensari tempore le-
„ ctionum pro illis diebus quibus in studio
„ pro lectionibus adest sunt occupati, ut eis
„ per totum diem, aut saltem pro maiori parte,
„ te vacant: quod procedit proportionabili-
„ ter de scholasticis, qui talibus student fa-
„ cultatibus, & idem est dicendum de illis
„ qui scribunt libros edendos: modo sint de
„ rebus sacris, & toto fere die, vel maiori
„ parte in hoc studio occupati.

XII. Hæc omnia referunt laudati Salmanticenses ex Pasqualio, cuius libro careo: nec illa laudati Patres improbant; que tamen improbanda esse nemo sanioris Theologiae professor non videt. Siquidem, quemadmodum P. D. Zacharias Pasqualis festagium circiter Christianorum genera ab ieiunii precepto eximit, soloseque otiosos quodam ieiunio subicit; sic solos Regulares ignorantes, & indoctos ad solvendum precum canonicarum pensum adigit. Quoniam ad his precibus recitandis solvit Confessorias, Concionatores, occupatos in agrorum cura, Lectores sacre Theologiae, Professores sacre Scripturae, Doctores sacrorum Canonum, Magistris Casuum conscientie, & denique scholares qui his studiis, & sententis sedulam navent operam. Omnes ergo isti qui per totum diem, vel saltem per maiorem diei partem in præfatis exercitiis laborant, onere divini officii solvi sunt. Laudatum privilegium communicabile est aliis Regularibus. Igitur in sacris Ordinibus ob proximorum salutem fundatis, quique ex instituto in litterarum studia potissimum incumbunt, paucissimi erunt recitandi officii divini precepto obnoxii: quippe in præfatis ordinibus seniores in audiendis fidelium confessionibus, iuvenes in excipiendis lectionibus aut Theologiae, aut Scripturae sacre, aut Canonum, aut Casuum conscientie; Professores autem in his tradendis scientiis, Prædicatores in concionibus habendis aut totum, aut certe maiorem diei partem infirmunt. Exempti igitur erunt ad officio divino hi omnes, si Pasqualis, & Salmanticenses, & aliis iunioribus fides sit adhibenda. At utinam non adherent multi! Quot Concionatores hæc laxa decepti doctrina, dum in quadragesima quotidie conciones habent, officium divinum recitare negligunt cum magno Parochorum, & secularium scandalo? Nec erubescunt eiusmodi divi-

divini verbi buccinatores palam dicere se involuntibus privilegium sibi esse quo ab officio recitando eximantur. Et, dum postea illos vident non levem temporis partem infirmunt aut in ludis, colloquiis, confabulationibus, aut circumveo domos, vicos, & plateas civitatis, non leve patiuntur scandalum. Quid ergo mirum, si plures habeamus rabulas, plures bacchantes; paucissimos vero sancti verbi dignos ministros? Quid mirum, si nullum videamus in auditoribus profectum, nullam in moribus reformationem? Eiusmodi non Concionatores pleno ventre, ut cum Hieronymo loquar, ieiunium iudicantur? Ad preces Deo fundendas accendant fideles, qui nec preces vi præcepti debitas solvunt? Quenam tante relaxationis, & deformitatis causa, & origo tot malorum? Unde sane, & potissima est Casualitarum plurimum laxæ opinioniones.

XIII. Sed istorum rationes, seu potius argumentationes, audiamus. Si præfata exercitia continua essent, ita ut nullam temporis partem recitando officio relinquere; exempti tunc essent Regulares a dicto onere abique ullo privilegio, sed iure communi. Privilegium autem, ut non sit inutile. (inquunt loc. cit. Salmanticenses) debet aliquid operari ultra id quod conceditur iure communi; nimirum operari ut esse licitum dispensare in ea (recitatione officii) quando dictæ occupationes se ad excusandum non sufficient. Hæc interpretamenta in alienum, & fallum sensum privilegii detorquent. Paucis repello eiusmodi cavillos, & lophismata. Iure communi Regulares recitando officio divino alitri sunt quotidie. Vi præcepti positivi nemo Regularium in particulari tenetur concionari, legere, confessiones audire. Præceptum divinum, & naturale, quod locum habere potest in extrema necessitate, rarissime urget. Quare vi iuris communis Regulares, quantumvis sit magnus penitentium concursus, tenentur prius officii pensum solvere. Et Concionatores potius tenentur absolute, & seclia peculiari circumstantia, a concionibus que non sunt in mandatis, desistere, quam officii ex præcepto debitum omittere. Porro indultum pontificum hic operatur, ut si Regulares nequeant hæc duo simul iungere, possint eorumdem superiores dispensare super recitatione officii, aut oblatione ieiunii, quo valeant & conciones habere, & confessiones audire. Hic est ergo magis præfati indulti sensus; quidquid in oppositum commententur recentiores Theolo-

gi. Addiderim, dispensationem etiam locum habere, cum dubium est, quantæ ne, an secus, dictas occupationes cum horis canonicis componere. Ceterum, cum tempus congruum suppetit, concionandi, docendi, confessiones audiendi &c. ac recitandi etiam horas canonicas; nulla tunc Superioribus frun- tur potestate dispensandi subditos suos ab officio recitando. Et opinio que oppositum docet, tanquam improbabilis, & laxa rei- cendi est.

XIV. Alterum privilegium referunt citati Salmanticenses loc. cit. n. 58. concessum ab Eugenio IV. Monachis D. Benedicti Congregationis Hispania, quodque habetur in Compendio Privilegiorum Ordinis illius, ut testatur Lezana, Tamburinus, & alii apud ipsos. Privilegio hoc impartitur Pontifex ut quilibet Prælati Monasteriorum libere possit dispensare cum omnibus Monachis qui sine factis non possunt dicere horas canonicas, & quod tempore infirmitatis, & postquam convalescit loco horarum, aut officiorum, ad que alias tenebantur, dicant aliquid certum ad arbitrium ipsorum ministeriorum, & non teneantur ad illud officium canonicum, & quodcum ipsi Prælati quilibet Presbyter Monachus per quovis eorum eligendus dispensare possit. Simile privilegium concessit Martinus V. Fratribus D. Hieronymi. Que privilegia, tametsi vivæ vocis oraculo concessa, in suo vi- gere robore, postque iidem Regulares frui, docent Bordonius, Tamburinus, Pellicanus, Miranda, & alii apud eisdem Salmanticenses. Verum apud me nullius roboris sunt: tum quod revocata fuerunt a S. Pio V. tunc quod hæc vivæ vocis oracula, nihil certis, & authenticis documentis firmata consent, mihi suspecta sunt. Quod autem communicatur Bordonius, & Pellicanus apud eisdem Salmanticenses, revocata esse ea dumtaxat vivæ vocis oracula que aliis præiudicium inferant, secus ista, de quibus loquimur; arbitrarium est, & commentarium. In eiusmodi facti resolutionibus documenta addenda sunt, quibus evincatur sic reipia contigisse; alioquin nullius momenti est istorum Auctorum interpretatio.

XV. Quartum privilegium concessum dicitur a Leone X. Fratribus Minoribus, teste Rodriguez penes laudatos Salmanticenses, ut possint officia ferarum, que sunt prolixiora, anticipare diebus quibus sunt otiosi, & officia festiva, que sunt breviora, referre in illis diebus quibus se credunt esse occupatos in concionibus, & confessionibus audiendis. Cuius pri-

privilegii hanc nobis exhibent interpretationem perdocti Salmanticensis n. 59. Ad utrum huius privilegii, ut diximus, non requiritur (inquunt) tanta necessitas, ut sufficiat ad omittendas horas ratione occupationis supervenientis; *sed sufficit sola maior commoditas, facilitas & utilitas studii, predicationis, & cuiusvis ministerii.* Id autem quod dicit *Lezana Tom. I. c. xii. n. 30.* id privilegium nihil in praesentiarum valere, eo quod non constat, an sit vivae vocis oraculum concessum; admittendum non est, tum propter ea quae diximus nunc. praeced. tum etiam quia Doctores tradunt, communiter in dubio, an privilegium fuerit, vel non, revocatum, praesumendum esse non esse revocatum; & in suo robore perit: quia possessio stat pro privilegio, & sic semper melior est illius conditio. Et pro hac opinione citant Rodriguez, Pellizarium, Tamburinum, atque Antonium a Spiritu sancto. Haec omnia ex arbitrio dicta sunt. Revocata absolute fuisse vivae vocis oracula a S. Pio V. alicuique Pontificibus, nobis certo constat. Nullum afferunt documentum quo probetur, in hac revocatione non esse inclusa laudata privilegia. Ratio dubitandi non alia est, nisi quia Bordonius, Pellizarium, Miranda, Tamburinus de dubitare aiunt. Haec ergo dubitatio arbitraria est. Quid quod hoc privilegium, ut explicatur a Salmanticensibus, praecipuum recitandi officium iuxta rubricas praescriptas ab Ecclesia penitus elidit? Praeficia feriarum prolixiora diebus quibus Fratres sunt obnoxii, recitent, & breviora ad illos remittant dies quibus praesident le occupatos fore? Sola maior commoditas, & facilitas? Quodvis ministerium satis est ad eximendum ob observantia praecipui? Praesumendum ne est, Pontifices adeo laxare voluisse habenas Regularibus, qui suis assiduis precibus ceteris omnibus exemplo esse debent? Privilegia ergo laudata, seu vivae vocis oracula, quae sua natura suppositionem notam produunt, relictis cum eorumdem commentariis. Haec sola interpretamenta Caluissiarum laxitatem pei-
nibent.

XVI. Privilegium quantum concessum a Leone X. Minoribus subdunt Salmanticensis, aiuntque illud referri in *Compendio Sorbi verb.* Officium divinum i. §. 8. quo Pontifex concessit ut Religiosi dicti Ordinis non teneantur repetere officium, etiam si male pronuntiaverint, vel plura non intellexerint, quae ab aliis dicantur, maxime in choro; ut te-

stantur Ioannes a Cruce, Antonius a Spiritu sancto, Martinus a S. Ioseph. Et Innocentius VII. concessit Minoribus siidem ut non valentes distincte recitare in choro ob defectum visus, vel auditus, si quid horarum quae omittant, satisfaciant dicendo in fine horarum aliquem psalmum, vel precem dominicam. Pro istius privilegii confirmatione referunt auctoritatem Ioannis a Cruce. Addunt Leonem X. impertivisse siidem Minoribus ut satisfaciant divino officio, si illud recitent sedendo, ambulando, vel non integre verba profrendo; vel ob negligentiam, imperitiam, aut defectum linguae, vel alio modo, vel cum animi distractione; & dammodo id non fiat ex malitia, id est cum plena advertentia, non teneantur quidquam repetere. Id quae referunt ex auctoritate Martini a S. Ioseph. Hoc privilegium ut futile commentum rejiciunt.

XVII. Sexto loco adducunt siidem Salmanticensis vivae vocis oraculum concessum a Clemente VIII. teste *Castrub.* in *Compendio verb.* Monial. n. 30. quo conceditur ut Moniales, ad chorum deputatae, quae iudicio Praelati, vel Confessarii ignorant distincte recitare officium divinum, valeant recitare preces quas sorores laicae recitare solent. Qua facta positione, Moniales istae quae hoc privilegium acceptarunt, non peccant mortaliter, si omittant has substitutas preces, inquit Pellizarium apud eosdem Salmanticensis, qui talem opinionem non improbant. Improbantem vero esse nemo non videt. Si enim peccant mortaliter officium omittentes; cur non peccabunt, si exequi negligant quod loco officii divini substituitur? Nec verum existimo quod siidem Salmanticensis addunt, videlicet privilegium istud prodesse, ut novitia Monialis, quae sub finem novitatus ignorat recitare divinum officium, possit emittere abque dilatione professionem, & recitare officium laicorum, utique dum didicerit officium divinum. Quo modo enim ad professionem admitti valet novitia Monialis, quae professionis emittendae penam reddere nequit? Cur ad chorum deputari debet, si quae sunt ehorum, peragere nequit? Differenda igitur professio est, donec Novitia didicerit divinum recitare officium.

XVIII. Septimum privilegium bullatum a Leone X. Minoribus subdunt Salmanticensis, aiuntque illud referri in *Compendio Sorbi verb.* Officium divinum i. §. 8. quo Pontifex concessit ut Religiosi dicti Ordinis non teneantur repetere officium, etiam si male pronuntiaverint, vel plura non intellexerint, quae ab aliis dicantur, maxime in choro; ut te-

Bul-

Bulle, quae ordine x. est, sequentia sunt. *Et quae occasione rationabili non possunt aliquando legendo dicere horas suas, liceat eis, sicut aliae sorores, dicere Pater noster.* Tria animadvertunt Salmanticensis loc. cit. num. 62. cum Pellizarium in hunc textum. Unum est, quod in dicta Bulla cum nulla fiat mentio Praelati, Abbatissae, vel Confessarii, poterunt Moniales seipsas, abique cuiusque consilio, & non petita Superioris licentia, praefato uti privilegio. Consulitus tamen erit, si licentiam petierint. Secundum, quod rationalis causa utendi hoc privilegio non est gravis aliqua difficultas, vel indispotio, vi cuius ex iure communi dispensatio licita esset; sed rationabilis causa reputatur, si Monialis sit scrupulosa in recitatione officii, si minus expedite legere sciat, si sit valde defatigata, si in manibus habeat aliquam extraordinariam occupationem. Tertium, quod dictum privilegium vi communicationis suffragatur Religiosis quoruscumque Ordinum habentium communicationem privilegiorum: quoniam communis est Theologorum sententia, quod Moniales fruantur privilegio Fratrum, & quod Fratres gaudeant privilegio Sororum. Hinc inferunt, Religiosos posse modo dicto, rationali occurrente causa, officium canonicum commutare in tot *Pater noster* laicorum. *Et rationabilis causa* (inquunt Salmanticensis n. 62.) *in eis videtur vel aliqua ex dictis, vel si actum extraordinarium litterarum habituri sunt, si connotantur in quadragesima, vel alio tempore, est non quotidie* (horarum vel ipsi Pater noster hoc nimirum videbitur) *cum labore non ordinario: si consuevit magna frequentia penitentium ad confitendum, si sint ex itinere laxati, aut connotati, aut alia simili de causa; vel si sint convalescentes, ita ut suis gravi incommodo non possint recitare horas canonicas, & similibus causis.*

Nimirum hic, nimirumque extensionem attribunt huic privilegio bullato. Et primo est probanda prima animadvertio, quod Moniales possint, inconsulto Confessario, & quocumque Superiore, semetipsas dispensare; seu commutare divinum officium in preces dominicas recitari solitas a sororibus laicis. Quod tertio loco probant, nimirum vi istius privilegii posse etiam Fratres Regulares eodem modo ac Moniales, inconsulto quolibet Superiore, omittere officium divinum ob gravem aliquam occupationem, ut quando concionantur extra quadragesimam, samentis non quotidie, sed bis, vel ter in

hebdomada; ablutere a vero, & laxitate non levem redolere sentio. Adeo ne leve est perfolvendi canonicas preces mandatum, ut quilibet Frater, abique sui Superioris five licentia, five consilio, possit commutare officium divinum in paucas preces? Quis Regularium conscientiae bene moratae unquam tali fructu privilegio?

XIX. Ultimo loco refertur privilegium concessum a Leone X. tam Clericis, quam Regularibus subiectis obligationi recitandi divinum officium, quibus Pontifex impertitur remissionem omnium culparum quae ex humana fragilitate contraxerunt in recitatione officii canonici, hoc imposito onere, ut perfolvito officio recitent sequentem orationem: *Sacrosancta, & individua Trinitas; & veruscularum, Beata viscera etc.* Hanc eandem indulgentiam consequi illos qui sub finem totius officii recitant Psalmum, *Laudate Dominum omnes gentes*, concessit Gregorius XV. Earum vero culparum tantum remissio obtineatur quae veniales sunt, non letales. Quin necesse est ut a gravi, seu mortali culpa immunes sint qui praefatam consequi indulgentiam velint. Adde debere recitantes dictam orationem intrinsece excitare dolorem culparum, amoreque in Deum, ut indulgentiam assequantur. Haec sunt de Regularium privilegii spectantibus recitationem precum canonicarum.

XX. Quae V. *Qui recitat preces canonicas, debet ne tam clara voce pronuntiare, ut audiri vel ab absentibus, vel a seipso videri?* Resp. Quamvis voce clara, & distincta omnes debeant preces canonicas recitare; non tamen necesse est ut pronuntiatio talis sit quae ab aliis audiat. Et haec est communis opinio. Dilucidum vero Theologus, utrum recitans ita vocem emittere debeat, ut audire seipsum queat. Adfirmant Suarez *Lib. IV. cap. vii. n. 6.* Navarrus de *orat. cap. xx. n. 12.* Mollesius *cap. xx. n. 19.* Valenta 2. 2. *disp. vi. q. 11. punct. 10. §.* Filliacus *tract. xxiii. cap. 111. n. 117.* Reginaldus *Lib. XVIII. n. 174.* Toletus in *Sim. cap. x. n. 4.* Palau *tract. vii. disp. 11. punct. §. num. 6.* Prado T. II. *cap. xxx. §. viii. §. n. 41.* Diana *resol. 10.* & alii quos citat Leander.

XXI. Contrariam sententiam defendunt Azorius *Lib. X. c. x. q. 14.* Caramullus in *Theolog. Reg. disp. cviii. n. 1381.* Martinus a S. Ioseph. *Lib. II. tract. v. n. 15.* Baldeus *Tom. II. Lib. II. disp. xxxiv. n. 15.* Basilius *verb. Hora canon.* Leander *tract. viii. disp.*

11. *quæst.* xlvii. & alii plures penes ipsam. Contendunt illi satis esse voce enuntiare preces, sive recitans audiat hanc suam vocem, sive secus. „ Rogas (inquit Caramuel) quid sit vox? Respondeo linguam, & labia moveri. Anhelitus enim necessario lequitur. Ratio est quia vox nihil aliud est quam respiratio fracta, certo modo per labia, & linguam. Atqui non possunt labia, & lingua moveri, quin frangatur respiratio. Ergo nec moveri poterunt, quin sit vox. Quomodo cumque igitur articulent, est vox; ergo & pronuntiatio articulabilis, ac proinde præcepto satisfaciens. In quo Theologi illi discrepent, sane non percipio. Nam omnes adfirmant, necessarium esse externam oris, & laborium pronuntiationem; & quidem voce *audibili*, quæ scilicet audiri valeat saltem ab ipso recitante. Non plus exigunt prioris sententia Auctores; nec hoc negant alterius opinionis Theologi, ut adfirmant Caramuel, & Leander. Nihil ergo in hoc dissident. Notandum solum, nihil efficere valide recitationi, si recitans ob strepitum, clamoremque exteriorum, semetipsum non audiatur. Satis quippe est ut talivoce pronuntiet, quæ, sublatò omni exteriori, & interiori impedimento, audiri possit. Qui vero cum socio recitat, debet ita proferre verba, ut ab alio audiatur.

§. VI.

De integritate quæ divinum perfectum debet officium.

I. Convenit penes Theologos, letaliter peccare eos qui aut totum, aut notabilem divini officii partem omittunt. Eo difficultas recidit, quæ pars dicenda notabilis, & gravis sit, ob cuius neglectum peccare quis mortaliter statuat. Id vero sequentibus quaestionibus præstabimus.

II. *Quæst. I. Peccat ne letaliter qui unicam ex minimis horis recitare negligit?* Resp. Negant Marchinus de ordin. tract. 11. part. vi. cap. xii. diff. 13. n. 4. Caramuel in Regulam S. Benedicti disp. cxviii. tit. 1462. Martinus a S. Ioseph Tom. I. L. II. tract. ix. de orat. Verricelli in g. Moral. tract. 1. g. xvi. qui tamen oppositam posse docet, ut advertit Leander. Iacobus Marchantius in Resol. Pastor. p. 11. tract. vii. cap. 11. quæst. 1. Bonartius de Flor. canon. cap. xii. num. 12. Quorum sententiam refert Balleus

verb. Hor. can. num. 2. nec etiam reicit, teste Leandro.

III. Relata opinio laxa est, & falsa. Quare communis Theologi docent, quamlibet minimam horam esse materiam gravem, ob cuius neglectum culpa perpetratur gravis. Legantur Suarez, Diana, Leander, & ex antiquis D. Antoninus, Sylvestrius, Tabiena, Navarrus, & alii.

IV. *Quæst. II. Qui tertiam, aut dimidiam partem hora minoris, puta Tertiam, Sextam, aut Nonam omittit, peccat ne mortaliter?* Resp. Adfirmant Navarrus, Azorius, Villalobos, Macignus, Malderus, & alii, peccare mortaliter eum qui tertiam minoris horæ partem omittit: quia hæc tertia pars materiam gravem constituit. Negant Leander, Bonacina, Fillincius, Naldus, Trullenchus, & alii. De dimidia horæ parte idem fere diffidit. Nam Leander ut quid probabilis defendit non peccare letaliter eum qui dimidiam Sextam, vel Nonam partem omittit; atque pro sua opinione laudat Ledesimam, Bonacinam, Catriopalaum, Gavantum, Trullenchum, Pellizarium, & alios. In discussione similium quaestionum immorandum non esse existimo: tum quia omnes videntur ex arbitrio loqui; tum quia limites gravis parviorique materiae constitui vix possunt. Quæ mihi gravis est, levis alteri videbitur. Quid? Ex arbitrio ne peccata mortalia multiplicabimus? Ex arbitrio ne peccata letalia de medio tollemus? Quid ergo dicendum? Ut mea præfert opinio, quaestiones istæ superfuse sunt. Quis enim adeo insensatus, ut data opera velit horam unius mediæ partem recitare, alteram negligere? Attentione hæc, & iniquitatis reus is esset qui deliberato animo id perageret. Si postea eo ulque differeret recitationem, ut ante mediam noctem nequiret aliquam horam complere; istius dilationis malitia ex circumstantiis metienda esset. In similibus materiis, quarum malitia ex quantitate respicitur, nequit designari certa, & generalis regula. Prudentia ergo opus est in definienda culpe gravitate, circumstantiis omnibus spectatis.

V. *Quæst. III. Qui in Matutino cum Laudibus omittit unum nocturnum, peccat ne mortaliter?* Resp. Negant Ioannes Caramuel; qui contendit octavam tantum partem totius officii esse materiam gravem, levem vero quidquid minus est, quemadmodum est unum nocturnum: in Theolog. fundamentis, fund. liti. n. §. 4. Verum communis, & vera sententia oppositum docet: quia omittit unum

unius nocturni æquivaleret omissioni unius horæ, quæ iuxta communem sententiam gravis est. Nec materiae gravitas metienda est respectu totius officii, sed spectata quantitate in se ipsa.

VI. *Quæst. IV. Qui omittit tres lectiones cum responsoriis, peccat ne letaliter?* Resp. Negant plures recentiores. Verricelli in Op. Moral. tract. v. num. 100. Diana, Sanchez Lib. I. Sum. cap. xix. P. Leander disp. 11. g. iv. docet cum eodem Sanchez, non peccare letaliter eum qui in Matutinis feriæ, aut Sancti simplicis omittit tres lectiones cum tribus responsoriis: quia esset materia parva; sicut nec mortaliter delinqueret qui in festo duplici, & supra omittit tantum tres lectiones cum suis responsoriis; secus, si omittit omnes novem, aut sex lectiones cum suis responsoriis. Mortaliter etiam delinqueret ille qui in officio Resurrectionis omittit tres lectiones cum suis responsoriis: quia in huiusmodi Matutinis, in quibus tres tantum recitantur psalmi, & tres lectiones, materia parva non esset trium lectionum omisso.

VII. Auctores isti ex arbitrio loquuntur. Ut supra indicatum est, materiae gravitas ex ipsa quantitate, non ad notum relata, sed in se spectata, expendenda est. Alias qui diviti Principi, vel Regi centum aureos furripserit, non delinqueret letaliter: quia hæc pecunia comparata cum amplo Regis patrimonio, parva est, & minima. Tres lectiones cum suis responsoriis sunt materia gravis in prudenti hominum existimatione. At nunquid prudentia caret doctissimiores? Carent sane, dum opinionem laxam docent, & regulis christianæ scientiæ adversas: laxam autem reputamus Leandri, & aliorum recitatum opinionem. Franciscus Pellizarus T. I. Manual. Reg. tract. v. cap. viii. docet, mittentem Vesperas labbati sancti non peccare mortaliter. Huius opinioni subscribit Diana. Hæc opinio non minus quam præcedens, laxa est: quia Vesperæ illæ constituunt integram officii horam. Qui vero integram horam omittit, letaliter peccat. Mortaliter quoque delinquant qui ita truncant psalmos, ut notabilem quantitatem versuum, aut verborum omittant: quia violant præceptum in re gravi; nisi hic recitantes ex naturali linguæ balbutientis defectu versiculos truncarent, & delinquent. Exculant quoque recentiores a culpa Regulares qui magnam quantitatem versuum lingua non pronuntiant, dummodo mentaliter illos ruminarent. At

Conc. Theol. Tom. II.

hanc opinionem ut falsam supra recedimus. Qui vero non propria malitia, sed quadam linguæ celeri volubilitate non adeo distincte profertur ultimas verborum syllabas, non sunt damnandi gravis culpe, sublatò scandalo, vel contemptu; quin nec venialiter delinquant qui ob imperitiam, aut linguæ balbutientiam in pronuntiatione deficiunt. Quare satisfaciunt præcepto etiam illi qui recitant eum cuiusmodi balbutientibus; cum quibus tamen non est recitandum, nisi honesta peculiaris ratio urgeat, ut adiuvandi socium, qui forte solus haud recitare sine gravi incommodo valet.

VIII. *Quæst. V. Sacerdos recitans cum socio ita festinanter, ut, antequam socius terminaret pronuntiare suos versus, ipse resumat sequentes, peccat ne mortaliter?* Resp. Si Sacerdotes recitantes sint laicales, omittatque unus recitantium notabilem versuum partem, ob istam celerrimam, anticipatamque versuum inceptioem; adfirmant communiter recentiores, istum gravem culpam perpetrare ob rationem sæpius dictam, quod qui omittit notabilem officii partem, mortaliter violat præceptum. Pellizarius Tom. I. Manual. Reg. tract. v. c. viii. sect. 2. n. 89. negat peccare mortaliter eiusmodi Sacerdotem sic recitantem, si sit Regularis: quia Regulares possunt privilegio recitandi mentaliter officium; & idcirco possunt mentaliter recitare versus omisso. Respondet Leander loc. cit. g. lxii. Regulares frui privilegio mentalis recitationis, dum soli persolvunt preces canonicas; secus dum recitant cum socio. Ex his quæ diximus, quod de Regularibus privilegiatis docent, laudat Auctores, commentitium esse, nec opus habere nova constitutione.

IX. *Quæst. VI. Cum plures alternatim recitant, debent ne alternatim lectiones legere?* Resp. Congruum est, & magis expediens ut omnes recitantes alternatim lectiones legant, non tamen est necessarium; sed ad implendum præceptum satis est, si ab uno solo legatur, potissimum si tantum duo sint, quorum alter responsoria dicat. Idem dicendum de antiphonis, quæ alternatim dicende sunt. Verum in his praxis, & consuetudo servari possit: nec enim ordo iste prescriptus est ab aliqua rubrica. Ut ego me ab omnibus excipiam, extra chorum solus semper recito in propria receptus cella. Neminem turbis strepitum, silentium non violo, & solitudinem, seu receptum adeo commendabili in Cænoibiis optime institutus operam do. Nec pro-

T

bo

bo quorundam morem qui pretextu devotionis cum loco tempore silentii Matutinum recitant, aut cum aliorum incommodo, aut cum tali strepitu, qui silentio infestus est. Eo vel magis quod non raro per solito officio colloquia aliqua succedunt. Ocaso quippe proxima est, utque verito tempore loquacitatis appetitus. Si tu in hoc non delinquis, delinquit alii. Ideo mos abolerendus, ut tollatur frangendi silentii occasio. Si tanto fervore affectus, ut cum focus velis sacrificium laudis Deo offerre, chorus patet: illuc te confero, ubi cum multis orabis. Mira hominum imbecillitas! Communione precum in choro non anhelat, extra chorum illam perquirunt, quamvis incommoda tempore sit, & propriis muneribus aliquo modo adverbia: cum ambo loci nequeant tempore eodem momento locum recitationis convenire, sed alter alterum expectare debeat. Aliqua animi infirmitate committit labore non cuiusmodi recitantes. Expediit ergo, & securior recitandi methodus in Cœnobis bene instituta est, ut Religiosi silentii tempore omnes se in proprias recipient cellas, ibique in spiritu, & veritate Deum orent, ut leges nostri Ordinis præscribunt. Hac obiter dicta sint.

X. Quæst. VII. *Peccat ne mortaliter qui brevius loco longioris officium recitat?* Resp. Quæ penes omnes certa sunt, præmittamus oportet. Adfirmant omnes peccatum committere, saltem veniale, qui absque iusta, & urgenti ratione unum officium pro alio recitat. Convenit quoque, gravi urgente causa, hanc mutationem fieri posse. Si enim gravis causa exulat a recitatione, potiori iure licentia reddit huiusmodi commutationem. Quæstio ergo est, utrum peccatum mortale sit absque causa, sed ex sola quadam aecidia, ut inquit Salmanticenses, se le citius expediendi causa, propria auctoritate permutare officium longius in brevius, puta recitare officium de aliquo Sancto, loco officii de feria, vel de dominica, & non tantum bis, vel ter, sed quoties libuerit. Hanc deliquit plurimi docti iuniores. Antonius a Spiritu sancto *tract. III. disp. vi. n. 1612.* Caramel in *Regul. D. Bened. disp. cix. a. n. 1385.* Leander a Murcia in *Regul. D. Francisci. cap. 1.* Leander a SS. Sacramento *tract. vi. disp. XIII. quæst. XXVII. & tract. VIII. disp. IV. q. XLVI.* Lessius *Lib. II. cap. lxxxii.* Valentia *Tom. III. Valquez de Beneficiis cap. IV. §. 1.* Azorius *Lib. X. cap. x. quæst. 11.* Ludovicus de S. Ioanne *q. univ.*

de offic. art. 10. dub. 6. PP. Salmanticenses *tract. XVI. cap. 111. punct. 14. n. 18.* plures alios citant, quos inter Galetanum in *Suen. verb. Horas §. Quoad secundum*, ubi hæc scribit: *Graviter tamen peccant qui absque rationabili causa huiusmodi mutationes ad libitum faciunt.* Collige quam fit fidendum iuniorum citationibus.

XI. Contrariam sententiam defendunt Bonacina *disp. 1. q. 111. punct. 1. n. 17.* Capitolanus *Tom. II. tract. VII. disp. 11. n. 18.* Reginaldus *Lib. XVII. n. 177.* Trullenchus *Lib. I. cap. VII. dub. 14. num. 13.* Gavantus *Tom. II. sect. 1. cap. v. tit. 11. n. 7.* Petrus Ledesma *par. 11. tract. IX. cap. IV. concl. 12.* Machadus *Tom. I. Lib. II. par. 111. tract. 11. docum. 6.* Rodriguez *Tom. I. q. XLII. art. 8.* Salmanticenses *loc. cit. n. 20.* ubi tamen contrariam sententiam probabilem vocant: quam nihilominus nulla sui probabilitate, potissimum potest Bullam S. Pii V. & propositionem damnatam ab Alexandro VII. infra referendam, certum est. Idem evincitur. Præceptum recitandi horas canonicas non modo præces dicendas præscribit, verum etiam modum, formulamque, ad cuius tenorem recitanda sunt, designat, & præcipit. Hæc sunt Bullæ verba: *Omnes Presbyteri, & Clerici seculares, & regulares utriusque sexus, nec non milites exempti, quibus officium dicendi, aut psallendi huiusmodi inveniuntur, aut psallendi huiusmodi formula tam in choro, quam extra illum dicens, & psallere procurant.* Dicent ne iuniores, hic non præceptum, sed consilium haberi? Aut præceptum esse in re? Levis ne res dicenda est que ritum religiosum spectat celebrandi divinas laudes? Præceptum sane est in re gravissima, & summi ponderis. Nec enim ceremonia hæc est de re levis; sed est grave mandatum, quod, sine substantiam ipsam, ordinem tamen potissimum & præcipuum quo perfolvendum officium est, spectat. Peccatum ergo est, sine necessitate talem interrumpere ordinem sine semel, five bis in anno. Inanis quippe est quorundam opinio, qua statuitur, licitum esse ter, vel quater in anno officium brevius pro longiori recitare. Præceptum enim grave est, & in re gravi: ergo unica illius transgressio mortalis est.

XII. Quæst. VIII. *Satisfacit ne præcepto qui in die Palmaram recitat officium paschale?* Resp. Hæc damnata thesif consecrariis necessarium est opinionis præcedentis: qua de causa optime ratiocinatur P. Leander a fan-

stissimo Sacramento *tract. VIII. disp. IV. p. XIV.* ubi hæc scribit: „Respondeo dicendum, quod vel probabile sit dicere, solum esse veniale, communitur, & regulariter loquendo, recitare sine urgenti causa officium Returrectionis ea die qua iuxta Rubricas Breviarum recitandum erat de feria, aut de Sancto, vel non sit probabile quod „possit quis absque mortali dicere officium alicuius Sancti loco ferialis. “ Ratiocinium optimum est. Laudantur enim, ubi digni sint laude docti nostri iuniores. Sed prima opinio est damnata: ergo & secunda. Pro prima, quam defendit, idem Leander refert Caramelium in *Theolog. fundam. fundam. 53. n. 1100. §. 12.* Non est quod immoretur in referendis sophismatibus, vanisque ratiocinulis quas hi duo Auctores obtrudunt pro firmata opinione que ab Ecclesia damnata est. Et in hac propositione damnata includitur prior opinio præcedens, ut fatetur ipse Leander. Idem quoque principium regit utramque sententiam, videlicet quod præceptum recitandi officium spectat duratur septem horas canonicas; & reliqua omnia pertinent ad ritum accidentalem, & ceremonialem, cuius transgressio levis fit. At ex propositione damnata adducta conitatur ritum recitandi præstatis horas rem gravem esse. Igitur damnata est ratio ipsa, qua utraque opinio nititur.

XIII. Quæst. IX. *Qui inadvertenter, & ex errore recitat hodie unum officium pro alio, quod recitandum non erat, tenetur ne proprium illius diei officium repetere?* Resp. Negant PP. Salmanticenses *loc. cit. n. 21.* tum, inquit, ob probabilitatem sententiae, qui poterunt se conformare; sententia scilicet quam *no. preced.* damnata diximus: nulli, eo quod non congruat bis de eodem Sancto officium celebrare. Verum prohibitor sententia adfirmat, eo quod præceptum recitandi tali die de hoc Sancto, ex tuo errore, & ignorantia præiudicium subire nequeat. Accedit quoque ex tuo errore non debet communis ordo præscriptus ab Ecclesia interbari. Si ergo univerbia Ecclesia hoc die celebrat officium quod tu heri recitasti, non debes ab hoc ordine, & communi ritu recedere, ut errorem elapsum, cui mendo locus amplius non est, relacias. Nec opposita urgent argumenta. Nil enim obstat quominus bis de eodem Sancto officium recitetur, ut patet in octavis Sanctorum. Nec anticipata solutio tollit quin die præscripto debeatur, quoties debitor nullum novum gravamen ad-

damnare gravis culpe eum qui nollet repetere alterum officium: quia qui bona fide unum pro altero officio recitat, licet materialiter non servet, formaliter tamen servat ritum præscriptum, ad quem se conformare intendit, & credit. Quare non videtur gravis obligatio illius recitandi officium. Addit tamen Suarez, si officium recitatum multo brevius est eo quod tali die impostum est, necessarium esse aliquam compensationem addendo aliquos psalmos. Non lemel offendi in hunc scopulum, & semper alius illius diei proprium officium recitavi.

XIV. Quæst. X. *Qui ex errore omisit officium duplicitatis, & supra, tenetur ne primo die vacuo, nempe die feriali, vel trium lectionum, omittit officium recitare?* Resp. Adfirmat Leander *q. XLVII. qui Sancti, & de his recitantes habent usque ut recitetur huiusmodi officium duplex: ergo non sunt esopriandi. Privaretur autem, si toto illo anno de illis officium non celebraretur. Negat P. Thomas Tamburinus *Lib. II. in Decal. cap. V. §. 2. num. 29.* Dixerem, quod ii qui privatum recitant, debent omittit officium recitare primo die vacuo; secus ii qui officium in communi perfolvunt. Ratio adducta a Leandro, quod Sancti iure poiuntur ut illis officium perfolvatur, nulla est. Debitum quippe recitandi officium Deum ut creditorem, secus Sanctos, spectat. Sub illorum invocatione, & auspiciis Deo præces offeruntur. In praxi ergo quique videat quid magis ordini congruat, dilectus a constitutione.*

XV. Quæst. XI. *Qui hodie ex errore celebrat officium de aliquo festo, de quo recitandum est sequenti die, tenetur ne die sequenti recitare idem officium?* Resp. Negant nonnulli, eo quod non congruat bis de eodem Sancto officium celebrare. Verum prohibitor sententia adfirmat, eo quod præceptum recitandi tali die de hoc Sancto, ex tuo errore, & ignorantia præiudicium subire nequeat. Accedit quoque ex tuo errore non debet communis ordo præscriptus ab Ecclesia interbari. Si ergo univerbia Ecclesia hoc die celebrat officium quod tu heri recitasti, non debes ab hoc ordine, & communi ritu recedere, ut errorem elapsum, cui mendo locus amplius non est, relacias. Nec opposita urgent argumenta. Nil enim obstat quominus bis de eodem Sancto officium recitetur, ut patet in octavis Sanctorum. Nec anticipata solutio tollit quin die præscripto debeatur, quoties debitor nullum novum gravamen ad-

fert, ut in casu nostro. Nam quotidie unum integrum officium recitare debet. Sive autem hoc officium fit de hoc festo sive, de altero, perinde illi est.

XVI. Quæst. XII. Sacerdos hodie sub Vesperas Venetiis existens, ubi feria, aut dominicus recitatur officium, eras percurtus Patavium, ubi festum S. Danielis, aut alterius Patroni celebratur, valet ne primas Vesperas, & Matutinum illius Sancti recitare? Resp. Afirmat P. Thomas Tamburinus Lib. II. in Decal. c. v. §. 1. n. 25. Quoniam, cum crastina die persere Patavium debeat, cumque Vesperæ sint pars crastini officii, probabile est posse illas anticipare recitare, tantquam partem pertinentem ad crastinum officium. Verum probabilior opinio est quod debeat prefatus Sacerdos recitare Vesperas illius officii quod iam dixit, quodque urget tali die Venetiis: quia tamdiu tenetur iustificare precepto quod urget Venetiis, quamdiu ibi commoratur. Si integro die hic remanet, integrum huius loci officium recitare debet. Idem dicendum, si Matutinum hic mane celebrat de feria, aut semiduplici, discessurus illico Patavium, ubi festum D. Antonii celebratur s. melius faciet perficiendo integrum officium cuius Matutinum iam recitavit.

XVII. Quæst. XIII. Peccaret ne mortaliter qui officium sub ritu duplici prescriptum recitaret sub ritu simplici, aut e contrario? Resp. Afirmat Letana in Sum. Tom. I. c. XII. n. 20. Quia, ut sepius dictum est, non solum præcipitur recitari officium, sed etiam præscribitur forma, seu ritus quo recitari illud debeat. Et certe in Ordine Prædicatorum, in quo officio simplici annexum est officium B. Virginis, hæc permutatio gravis est. Quamvis enim initium illius consuetudinis et sola devotione profectum sit, decursum tamen temporis, ut inquit P. Dominicus Soto Lib. X. de iust. q. v. art. 4. adeo invaluit, ut nullus Doctorum negare audeat vim habere precepti: evasit quippe pars officii divini illis diebus quibus a Rubrica præscribitur. Quam opinionem defendunt Fagnanus, Natalis Alexander, pluresque alii. Et quod peremptorium est, præceptum hoc declaratum est in Comitibus generalibus Ordinis sub Magistro Antonio Cloche celebratis, ut alias diximus; fusileque omnino sunt quorundam obiectiones, quas nec referre lubet. Qui vero officium duplex sub ritu duplici, aut contra reciteret, non videtur perpetrare gravem culpam, eo quod levissima variatio

esset, & materia parvitas a gravi culpa ocularum.

XVIII. Quæst. XIV. Quot committit peccat qui totum officium diei prætermittit? Resp. Contendunt non pauci tot esse præcepta recitandi officium, quot sunt horæ canonicæ: & cum hæc sint septem, septem quoque esse præcepta peccata, atque adeo tot quotque peccata inferunt, quot horas omittit. Verum mihi probabilior, & fere certa videtur sententia quæ unicam præceptum dicit. Quare qui omnes prætermittit, unicam peccatum mortale peccat; sed gravius quam si unicam, vel alteram horam negligisset.

§. VII.

De continuatione, & ordine quo recitari debet officium.

I. Officii divini recitatio continua sit oportet, non quod omnes horæ continenter recitandæ sint; sed ut uti quilibet hora absque interruptione compleri debeat: puta inchoata Prima interrupti non debet, led integre, & continenter recitanda est, ut omnes Theologi docent.

II. Quæst. I. Qui privatim maxima cum interruptione recitaret aliquam horam, peccaret ne letaliter? Resp. PP. Salmanticenses tract. XVI. c. III. punct. 1. num. 3. nunquam peccat mortaliter eum qui intra diem naturalem recitat aliquam horam etiam cum maxima interruptione, etiam si interruptio fiat in medio unius psalmi, vel lectionis. Puta, mane incipit recitare psalmum aliquem: in medietate psalmi, vel lectionis negotium aliquod diversum prorsus aggrederis: versus meridiem alteram psalmi, vel lectionis meditetur resumis: vel psalmum unius horæ mane dicit, recitaturus alios duos sub solis occasum. Si absque rationabili causa fiat, veniale, nunquam vero mortale crimen erit. Hæc est opinio quam laudati Patres defendunt, pro qua citant Machadam, Leandrum a SS. Sacramento, Bonacinam, Lessium, Pellizzarium, Quintanadvenas, Sancium, Trullenchum, Dianam, Laymanum, Martinumque a S. Ioseph.

III. Hæc opinio non satis mihi probatur. Quandoquidem hæc maxima interruptio ita tollit orationis continuationem, ac nequeat esse duabus medietatibus tanto intervallo distansibus una hora, aut integre psalmum per

modum unius orationis componi. Deinde talem redolet deformitatem hæc adeo longa interruptio, ut in communi prudenter existimatione gravem inferat debiti ordinis perturbationem. Qui enim morem horæ unitatem tollit, destruit horam ipsam. Porro qui horam non recitat, letaliter delinquit. Nec est quod reponas integram horam recitari: quia non quæcumque recitatio materialis præcipitur; sed per modum orationis completæ, & integræ. Quis gravis inhonestatis reum non reputaret illum qui ex arbitrio in medio sermone orationem interciperet, post prandium colloquium resumpturus? Quare gravi malitia insectam hæc adeo proluxam interruptionem docent Navarrus, Valquez, Suarez, Azorius, Reginaldus, & alii plures, quos citat Leander II. Part. disp. XIII. q. XX. Illorum quoque Theologorum gravitas prævalet, sin numero, certe doctrina, prioris sententiæ Autoribus. Quam sit hæc sententia rationalior, quisque deprehendere potest, si semetipsum serio examinet. Quis Religiosus bene moratus psalmum quem mane recitavit, computabit inter tres psalmos unius horæ dicendæ sub solis occasum? Quis non fateatur gravem hic contingere deformitatem?

IV. Levis interruptio absque causa, venialis, cum causa vero nulla culpa est. Quod venialis culpa sit absque causa rationabili interruptio, patet, quia omnis interruptio est quadam irreverentia. Quæ autem ob rationabile oblatulum hæc levis interruptio omni culpa caret, pariter constat: quia præcepta ecclesiastica non impediunt ea quæ circumstantiis congruunt. Occurrit autem quandoque honesta interruptio ratio, affabilitas, & eutrapelia, quæ omnem culpam excludit.

V. Quæst. II. Quo ordine recitanda sunt canonica horæ? Resp. Primo recitandum est Matutinum, & Laudes, deinde Prima, Tertia, Sexta, Nona, Vesperæ, & Completorium. Hunc ordinem non cadere sub præcepto, docet communis sententia; ita ut qui recitaret Laudes ante Matutinum, Vesperas, & Completorium ante Primam, non peccaret mortaliter, etiam si nulla occurreret rationabilis causa; sed tantum venialiter. Quælibet autem congrua ratio, ut eundi in chorum ad recitandas Vesperas non periculosus horis antecedentibus, vacandi studio necessario &c. satis est. Idem dicendum.

Conc. Theol. Tom. II.

dem, si quis Matutinum sequens diei horæ 22. recitaret, non perfoluto hodie. Hæc tamen perturbatio culpam venialem non est fugiet (si causa interveniendi choro excipiat, quæ ab omni culpa eximit) nunquam vero mortalem inducet. Valquez tamen opus. de benef. c. IV. §. 1. dub. 4. n. 66. docet peccare mortaliter eum qui frequenter & ex consuetudine talem ordinem interrumpat. Et profecto negari haud potest quin magnam committeret deformitatem talis habitualis, & consuetudinaria ordinis inversio. Accedit quod ab hæc continuata ordinis inversio vix leparari potest contemptus virtualis adversus ordinem prescriptum ab Ecclesia: quod contemptu accedente, omnes factures peccati letaliter. Quare non admittimus quod docent Salmanticenses tract. XVI. c. III. punct. 2. n. 8. hæc ordinis perturbationem nunquam ad mortale pervenire. Nam si esset habitualis, contemptus virtualis occurreret; atque adeo & letalis culpa. Vix tamen, ac ne vix quidem hæc in praxi occurrunt. Quis enim adeo stupidus, ut si implere præceptum velit, nolit absque omni causa servare ordinem ab Ecclesia prescriptum? Ideo fufus hæc dicenda non sunt. Addo, graviores esse turbationem factam in eadem hora, ut si in Matutino prius lectionem quam psalmos dixeris. Non tamen mortalis est; immo nulla culpa, si iusta causa addit. Quare qui mane in manibus diurnum habet, potest psalmos, laudes, hymnos, & horas recitare, dicturus postea lectiones, & responsoria Breviario acquisita; si occupationes honeste id faciendi occurrant. Quare invitatus ab amico ad dicendam Primam cum reliquis horis indicto Matutino, non peccabit, quia honesta varianti ordinem causata datur; si tamen amicus tali egeat societate in choro nihilominus hæc perturbatio, nulla interveniente causa, nimis esse deformis, & scandalum genere suo ingeret. Et, si frequenter id feret, non excusarem a mortali, ut cum Pellizzano, & Suarez plurimi docent.

§. VIII.

De tempore quo persolvenda sunt horæ canonica.

I. IN choro persolvenda sunt canonica horæ statim ab Ecclesia temporibus, ut habetur in Clement. 1. de celebr. Miss.

T 3 Et

Et quamquam nihil prescriptum sit de privata recitatione, tamen convenit penes omnes, suis congruis temporibus esse horas canonicas perfolendas. Et opinio contraria Caramuelis in *Regul. s. Benedicti. disc. cxli. art. 1. n. 1471.* nimis laxa est, & omni de iuris fundamento. Numquam tamen erit letalis culpa hac temporis dilatio, sed venialis tantum, ut communitur, & certa sententia docet. Causa vero rationabili occurrente, nulla omnino culpa erit.

II. Singulis autem diebus totum officium recitandum est, ut habetur ex cap. *Doletentes*, & ex Bulla S. Pii V. Quare peccate cum mortaliter qui singulis diebus integrum officium non recitat, vel aliquam notabilem partem omittit, & omnes docent. Qui hodie non recitat, minime tenetur crastina die duplex recitali officium. Nec, si hodie duplex recitali officium, cras unum eris a recitatione officii tali die prescripti: quia officium est pensum diei, nec anticipatione unius diei solvi hoc debuit potest, quemadmodum anticipare solvantur pecunie hominibus debite.

III. Quæst. I. *Quantum diei hora incipit obligatio recitandi divinum officium?* Resp. Consuetudo iam obtinet recitandi Matutinum cum Laudibus post horam vespertinam pro die sequenti. Tempus vero dicendi Primam, & ceteras horas subsequentis diei incipit a puncto medie noctis antecedentis diei, & definit in puncto medie noctis diei subsequentis. Penam siquidem divini officii diurnum est. Dies autem iunium dicitur media nocte antecedentis, & finem claudit in momento medie noctis subsequentis diei iuxta communem Doctorum sententiam.

IV. Quæst. II. *Licetum ut esse vespertina hora antecedens diei perfolvere sicut Matutinum, & Laudes, ita & Primam, ceterasque horas diei sequentis?* Resp. Contentenda quidam docti iuniores id licitum esse: quia volunt isti preceptum recitandi officium incipere a vespere huius diei, & terminare in puncto medie noctis sequentis: quam opinionem probabilem reputant Leander tract. vi. disp. xlii. q. xlii. Trullenchus, Mollisius, Faber, Ioannes a Cruce, & Salmanticenses illam referunt tract. xvi. c. iii. punct. 2. n. 12. nec eam impugnant. Fallo pro hac opinione laudat D. Thomas *quodlib. v. art. 18.* ut vidimus supra. Communis ergo, & vera opinio docet, nullo modo satisfacere precepto cui qui hodie hora vespertina recitaret Primam, reli-

quasque horas diei crastina. Hanc docent inter alios Caietanus verb. *Horæ*, Suarez *Lib. 1. c. xxvii. n. 10.* Bonacina *disp. 1. q. iii. punct. 3.* Leander *tract. viii. disp. xv. q. xxv.* Martinez de Prado *c. xxx. s. 5.* & alii plures penes citatos.

V. Quæst. III. *Quæ causa requiritur ut licite quis anticipare, vel postponere recitationem precum canonicarum possit?* Resp. Convenit penes Theologos tere omnes, culpam venialem perpetrare eum qui vel nimium anticipat, vel postponit officium divinum; puta, si recitaret Primam tempore Completorii; vel contra. Gravius tamen intra lineam venialis culpe delinquit qui postponit, quam qui anticipat horarum recitationem. Iusta tamen occurrente causa, tum anticipatio, tum dilatio licita est. Nec gravis causa requiritur, sed levis sufficit. Solite cause sunt concio, publica lectio, maior devotio, studium, periculum supervenientis occupationis, labor manuum, & cetera id genus; Pellizarius *Tom. I. tract. v. cap. viii. sec. 2. q. xli. n. 103.* cum P. Sanchez contendit solam maiorem commoditatem sufficere ut quis valeat vel anticipare, vel differre officium divinum. Verum hac opinio falsa, & laxa, est contra communem Doctorum sententiam. Idem enim est dicere, licere ob solam commoditatem pervertere ordinem recitandi, ac licere abique ulla causa hunc ordinem interurbare; quod communitur Theologi improbant.

VI. Quæst. IV. *Qua hora post meridiem ante antecedens licitum est recitare Matutinum cum Laudibus pro die sequenti?* Resp. Alii dixerunt hora prima, alii secunda licitum esse incipere officii recitationem. Verum, his relicta opinioibus, communis sententia docet, in hieme hora tertia, & æstate hora quarta a meridie præter propter licitum esse consuetudine invecere recitare Matutinum cum Laudibus. Regula certior hac est. Cum Sol propius abest ab occasu quam a meridie, tunc incipit tempus dicendi preces canonicas. Et hoc tempus congruit cum eo quod in tabulis Calendariorum communiter assignatur. Leander *tract. viii. q. xciii.* contendit probabile esse licere hora secunda post meridiem recitare Matutinum cum Laudibus: pro qua opinione fallo laudat D. Thomam *quodlib. v. art. 28. ad 1.* ubi Angelicus asserit hæc: *Quantum ad ecclesiasticum officium, & solemnitatem celebrandi incipit dies a vespere; unde si aliquis post dictas Vesperas, & Com-*

plus

pletorium dicat Matutinas, iam hoc pertinet ad diem sequentem. Hinc nec inferre dicitur secunda hora post meridiem recitari posse matutinum diei sequentis? Si hæc ratio cinatio valeret, si quis circiter, vel ante meridiem perolveret Vesperas, & Completorium, posset pro die crastina Matutinum dicere. Non aliud ergo Angelicus intendit, nisi quod hora consueta perolutis Vesperis, & Completorio, licitum sit matutinas horas dicere. Hora autem consueta recitandi Vesperas, & Completorium non est secunda post meridiem, sed ad minus tertia elapsa. Quod addit ex Thoma Tamburino Leander, nempe licere Matutinum perolvere, cum Sol ad occasum inclinat: ad occasum autem declinat hora secunda: ergo &c. Ad occasum inclinat, subdo ergo, elapsio puncto meridiei. Ut primum ab hac puncto recedat, ad occasum gressum dirigit. Licetum ergo erit hora prima post meridiem Matutinum solvere: quod absurdum ex Tamburini doctrina sponte fuit, quodque nec adversarii admittunt. Pro hac tamen opinione Leander citat præter Tamburinum, Dianam, Mollisium, Sanchez, Quintanadvanas, Garciam, Machadum, Bassium, Acacium, Caramuelem, & alios: deinde hæc fatetur. *Post tot varietate Doctores a me citatos, diceret nunc Prado, meam, & illorum sententiam suo iudicio non esse probabilis: tract. viii. dist. iv. q. xciii.* Frequenter Leander ille ansam arripit carpendi Prædum, ratione pugnantem. Laxitatis tora licet Leandi Theologia. Non modo probabilitate caret opinio ista; sed falsa, & laxa est, & communi, receptaque universalis consuetudini contraria.

VII. Nec opinio Salmanticensium, qua asserunt, immediate post mediam horam meridianam posse quemquam recitare officium crastinum, nobis probatur, eo quod sit communi consuetudini adversa. Ratio quam ipsi *loc. cit. n. 15.* adducunt, nulla est. Quia tamen admittimus quod dies ecclesiasticus incipiat post Vesperas, non inde tamen colligitur quod, si vespere anticipentur, dies ecclesiasticus incipiat. Hinc est quod idem Salmanticenses reprobat opinionem P. Sanchez, Pellizarii, Diane, & aliorum, qui asserunt in Quadragesima in qua Vespere recitatur hora undecima, seu more nostro, una hora ante meridiem, posse continuo recitari Matutinum crastinum ob rationem adductam ab istis Salmanticensibus, quod dies ecclesiasticus incipit post Vesperas: que

ratio quando, & quo in sensu intelligenda sit, supra explicatum est.

VIII. Quæst. V. *Qui hostierum officium recitare incipit paulo ante mediam noctem diei sequentis, satisfacit ne precepto, si profugatur recitationem post mediam noctem?* Resp. P. Leander a S. S. Sacramento tract. vi. de *Ordin. disp. xiii. q. xxv.* adfirmat sententiam defendit, & pro eadem allegat Basilium Legionensem, P. Francicum a S. Iuliano, & Ludovicum a Conceptione, quos vult Ordinis Doctissimos appellat Theologos: & quod plus est tract. viii. disp. iv. q. civ. adversus Martinez de Prado hæc scribit: *Non solum probabiliter, sed probabilissime respondere adimplere preceptum recitandi officium, si illud paulo ante mediam noctem incipiat, & sine interruptione recitando post illam finiat.* Plures pro hac sua opinione obrudunt rationes, quarum potissima est, quod omnes lectionem hanc canonicam unica oratione comprehendantur, & unico mandato imperantur. Ergo qui hæc preces incipit ante punctum medie noctis, eas continuare debet, & illas perolvere intra tempus congruum, & prescriptum: que consequentia ex eo patet, quod res una & individua tempore congruo, & a lege prescripto incipit, continuari potest, & debet tempore sequenti, ut habetur l. *Leffa. ff. si tamen petatur.*

IX. Hæc opinio laxa est, & falsa contra communem Theologorum sententiam. Si quidem officium divinum, ut sæpius dictum est, penum diei est. Dies autem a puncto medie noctis incipit, & in altero puncto medie noctis definit. Quo tempore elapso, preceptum impleri amplius nequit intra tempus prescriptum. Ratio Leandi, & suorum, potissima purum putumque est, ignaviam, sordidiamque, & laxitatem fovens. Quippe tali principio Paqualibus inferi, licitum esse nocte precedente diem cinerum incipere cœnam ante punctum medie noctis, eamque continuare post mediam noctem ad libitum: quod quam fit absurdum, nemo non videt. Actus enim non tribuitur tempori quo inchoatur, sed tempori quo perficitur. *contractus, cod. de fidei instrum.*

X. Ex principio latius affini illi quo Leander suam defendit opinionem, Caramuel in sua Theologia Fundamentalium *sententiam. xxxi.* elicit propositionem damnatam ab Alexandro VII. que est 35. in ordine. *Unico officio potest quis satisfacere dupli præcepto pro die presentis, & crastino: cuius propositionis falsitas ex eo patet, quod officium fitonius diei*

T 4

affi-

affixum. Et quemadmodum, si omittis hodie officium, non teneris crastina die recitare deo officio; sic nequis unico officio duo precepta duobus affixa debet implere. Quæ opponit Caramuel, sunt merè sophismata. Audi hominem subtiliter delirantem. „ Sint duo (inquit) horologia æque probabilia, quæ discrepent per mediam horam: puta, dum horologium A. pulsat undecimam cum dimidio, horologium B. pulset duodecimam, seu mediam noctem iuxta transalpinos. Si quis, recitato Matutino cum Laudibus, dum horologium A. pulsat undecimam cum dimidio, & horologium B. duodecimam, incipiat recitare ceteras canonicas preces, factisac utique precepto, quia eas terminat, si fit lingua expedita, ante quam horologium A. pulset duodecimam, & horologium B. duodecimam cum dimidio. Cuius ratio est, quod cum utrumque horologium supponatur probabiliter recite pullare; probabile quoque est quod sit hora undecima cum dimidio, & duodecima. Quo posito probabile itidem est, posse tali recitatione utroque precepto satisfacere. Hic est Probabilisimè extitiss. insectus iurculus. Duas ne contrarias opiniones coniunctim acceptas tibi amplecti licitum erit? Hæcenus Probabilissimus docuit alterutram; sed utraque propositiones oppositas posse te ex arbitrio fellegere; Caramuel vero docet, te posse utroque contrarie probabilitatis elementum frui eodem tempore; quod est manifestum paradoxon.

XI. Quæst. VI. Qui celebrat Missam, non recitato Matutino, peccat ne mortaliter? Resp. Adfirmantem opinionem defendunt Gabriel, D. Antonius, Ledesma, Tabiena, Navarrus, Cenedius, Zanardus, qui pro hac opinione recentel triaginta Auctores. Novissime hanc sententiam defendit P. Gabriel Antoine *tract. de virt. Relig. p. iv.* Hæc opinio mihi æquo rigidor apparere, & delicta solido fundamentum. Quare sententiam negantem probabilior iudico. Ratio autem videtur evidens. Nam preceptum Missæ, & preceptum recitandi officium duo sunt omnino disparata, ut peroptime advertit Dominicus Soro *Lth. X. de iust. quæst. v. ar. 4.* Nemo Theologum docet peccatum esse mortale recitare matutinum officium hora meridiana, aut vespertina. Cur ergo peccatum erit letale, si Missa prius celebratur? Precepta igitur sunt distincta, officia omnino diversa, quæ nullam habent connexionem. Nulla ergo occurrit ratio cur gravis culpæ eum damnemus qui,

neglecto uno, aliud exequitur. Accedit quod maior (ut post Sotum advertit etiam Paulus Comitolicus *Resp. Mor. q. l. n. 3.*) & certior est ordo inter horas canonicas, quam inter ipsas & Missam; cum hæc duo sint omnino diversa, nec unum ab altero pendat. Potest quique, Missa indicta, horas canonicas perolvere, ut patet. Sed ordo Canonicarum precum pervertitur, & confunditur absque violatione præcepti, & absque letali culpa. Ergo multo magis turbari potest ordo qui est inter horas & Missam, qui ordo nullo præcepto iubetur.

XII. Contrariæ opinionis argumenta nulla sunt. Consuetudo quippe quam opponunt, non obligat sub gravi culpa. Quod autem in Rubricarum libello cavendum dicitur, ne ante Matutini recitationem celebretur Missa, non propterea sequitur culpam perpetrare letalem eum qui talem ordinem violat: quia licet omnes Rubricæ coniunctim acceptæ, quæque formam substantialem ritus constituunt, obligent sub gravi; non tamen quilibet divisim accepta. Numquid alia Rubricæ essent de precepto graviter obligantæ. Hæc est hodie communis, & vera sententia. Pervertit tamen ordinem, & ritum Rubricarum culpa veniali non caret. Quoniam ritus in Rubricis præscriptus sub gravi precepto absolute imponitur, collective spectatus. Transgressio autem deliberata huiusmodi illius Rubricæ ob parvitatem materiæ peccatum veniale tantum est. Et hæc est ratio cur peccare venialiter eos dicimus, qui, indicto officio divino, Missam celebrant. Quid de illis dicendum qui in pravo habitu persisterent celebrandi quotidie Missam ante matutinas laudes? Peccarent ne isti letaliter ob quotidiana culpabilem accessum ad incrementum sacrificii? Peccati gravitatem ignoro; sed in malo versari statim illos assero. Gravior difficultas est de Missa choralis, seu conventuali. Si scandalum absit, neque in tali ordine perturbatio culpam mortalem agnoscit, eo quod Rubricæ quæ hunc ordinem prescribit, non continent preceptum. Porro præcepta multiplicanda haud sunt absque gravi ratione. Nulla autem valida ratio urget, ut dicamus, hanc Rubricam præ aliis vim habere præcepti. Quin, si res absolute spectetur, nempe diversitas officii, & Missæ, quæ mutuo valde distant, colligitur, minoris obligationis esse

pra

præ ceteris Rubricam istam, quæ mere ceremonialis est. Verum, quia vix scandalum abesse potest, si Missa solemnis præcedat Matutinum; ideo vix excusarem eos a gravi culpa qui Missam choralis, & solemnis celebrarent ante Matutinum, quod pariter in choro recitandum vi præcepti fit.

§. IX.

De loco, & modo quo recitandæ sunt canonicæ preces.

I. PRIVATE recitationis nullus locus designatus est; sed ubique divine laudes recitari possunt; dicente Psalmista: *In omni loco dominationis eius benedic anima mea Domino.* Quare si rationabilis causa adsit, neque culpa venialis eos inquirari existimo qui in locis immundis Deo laudes perolvunt. Radii solares non inficiuntur locorum immunditie: quanto minus inquinabuntur divine laudes externa locorum sorditate, si e corde nitido, & fervido proficiantur? Qui vero in locis distractionibus, & mentis evagationibus obnoxii preces canonicas abolveret, venialiter saltem peccaret absolute, & generatim loquendo. Quare qui recitaret officium inter clamores forenses, aut platearum strepitus, & profanorum negotiorum tumultus, non evitaret venialem culpam. Verum quidem habet, interdum clamores istos occasione esse ut orans fortius animum intendat, mentemque vigilantius applicet ad Deum. Proficius siquidem quod cuiusmodi tumultus mentem alio avocent, munit seipsum, & experientior factus, attentius solito preces perolvit. Ita me expertum quandoque fateor, iusta tamen impellente causa. Verum nec aliis id consulo, nec ipse hoc iterum experiret, nisi gravi urgente necessitate: quia temeritate saltem non vacat tali se distractionum periculo exponere.

II. Qui in lecto decubens horas recitare canonicas, implet preceptum, nec venialiter peccaret, si addeat rationabilis causa; quemadmodum nec illi qui aut stando, aut sedendo, aut deambulando recitant, aliquando peccant culpam.

III. Publice vero recitationi chorus, seu Ecclesia destinata est, ut habetur in Clement. *Gravi de celebr. Missæ.* Sacrillia Ecclesiæ iuncta communiter reputatur locus opportunus recitandi preces canonicas, ut supra indicatum est. Si vero per aliquos parietes ab Ecclesia distet, & nullam cum eadem commu-

nicationem habeat, non est locus aptus, in quo impleri præceptum possit, necessitate premente sublata.

CAPUT X.

De causis excusantibus a recitatione precum canonicarum.

PLURES occurrere causæ solent quæ a recitatione divini officii excusant, ut impotentia, infirmitas, repentina occupatio, idque genus similia. De his omnibus sequentibus paragraphis sermo erit. Quæ exogitantur docti recentiores, sub examen iudicam, & brevis, quoad feri poterit, omnia exequentur. Laxitates quippe non paucas inveniant, eis simillimas quas pro eximendis Christianis a ieiuniis, festis servandis commentum sunt.

§. I.

De impotentia.

NON est in disputationem vocandum, utrum impotentia excuset a recitatione officii, & a quocumque opere præcepto: quia impossibilitatem non est lex, nec obligatio. Hæc impotentia aliquando confurgit ex naturali oblivione, ex ignorantia, vel inadvertentia invincibili. Qui tamen expertus sit oblivioni subiectum esse, quoties conquesta hora non recitat, adhibere remedia debet ad memoriam excitandam; ut signum aliquod sibi imponere, vel recitationem consuetam prævenire. Quod si etiam signi ipsi impossiti inadvertentia, aut oblivio contingeret, culpæ, saltem gravi, non esset adscribendum, nisi negligentia crassaprehenderetur.

II. Qui voce profere horarum verba nequit, ad mentalem recitationem non astringitur. Qui sustinent Regulares vi privilegiorum posse mentali recitatione preceptum implere, consequenter defendere coguntur eos teneri ad perolvendum officium, si lingua impediti, mente illud percurrere valeant. Addo, eum qui legitima impotentia, seu quacumque iusta causa excusatur a reddendo officii pensio, non obligari ad alias preces substitutas, Quare qui dicere officium nequit, audire tamen potest, additioni non subicitur: quia preceptum de dicendo est, non de audiendo. Si audiet, optime faciet: a precepto non cogitur.

III. Quæst. I. Qui solus nequit, cum socio vero

vero